

VERSLAG VAN DE
LEERSTOEL ONDERWIJSARBEIDSMARKT

Kwantiteit en kwaliteit van leraren op de arbeidsmarkt
2018

Prof. dr. Frank Cörvers
Prof. dr. Marc van der Meer
Tilburg, januari 2019

Inleiding

De Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt is gevestigd aan de Universiteit van Tilburg. De leerstoel wordt ingevuld door de bijzonder hoogleraren prof. dr. Frank Cörvers en prof. dr. Marc van der Meer. Beiden zijn voor 0,2 fte in dienst bij de Stichting Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt, en verbonden aan Tilburg University/Tilburg Law School.

Afbakening onderzoeksgebieden

De onderwijsarbeidsmarkt kent zowel een kwantitatieve als een kwalitatieve dimensie. Beide zijn nauw met elkaar verbonden. De onderzoeksgebieden van beide hoogleraren zijn onderverdeeld naar beide dimensies. Frank Cörvers richt zich in het bijzonder op de kwantitatieve invalshoek, waarbij het vooral gaat om arbeidsmarktvaartstukken als mobiliteit, vervangingsvraag, vergrijzing, beloning en motivatie, arbeidsproductiviteit, etc. Marc van der Meer is vooral gericht op de kwalitatieve invalshoek, waarin vraagstukken als opleiding en professionalisering, leven lang leren en kwaliteit van de arbeid centraal staan, met extra focus op het middelbaar beroepsonderwijs. Als uitgangspunt voor de terugkoppeling naar beleid en het contact met het onderwijsveld staat voor beide bijzonder hoogleraren vooralsnog vooral de [Lerarenagenda](#) van het Ministerie van OCW centraal.

Meerjarenagenda Leerstoelen CAOP

De Leerstoelen verbinden wetenschap met beleid en praktijk en werken vanuit een gezamenlijke meerjarenagenda die in 2018 is geactualiseerd en loopt tot en met 2021: “Transformaties en verschuivingen in het publiek domein. Consequenties voor kwaliteit van arbeid en arbeidsverhoudingen”. Deze agenda vormt (mede) het kader voor activiteiten.

In de meerjarenagenda komen de algemene ontwikkelingstendensen in het publieke domein tot uiting in drie centrale spanningsvelden op verschillende niveaus:

1. Effectiviteit versus legitimiteit van overheidshandelen (de verhouding tussen overheid en burger)
2. Zekerheid versus flexibiliteit in arbeidsverhoudingen en personeelsbeleid (de verhouding tussen werkgever en werknemer)
3. Decentralisatie versus integraliteit van bestuur (de verhouding tussen de verschillende bestuurlijke niveaus)

De drie spanningsvelden komen op verschillende manieren terug in de activiteiten van en de relaties tussen de vijf leerstoelen.

De Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt heeft in de gezamenlijke meerjarenagenda als missie / visie geformuleerd:

“Uitstekend opgeleide en gemotiveerde leraren, schoolleiders, bestuurders en onderwijsondersteunend personeel geven de beste kans op het bieden van innovatief en hoogwaardig onderwijs voor onze jongeren, ons kapitaal voor de toekomst”.

Indeling werkzaamheden

De werkzaamheden van de hoogleraren zijn ingericht conform de doelstellingen van de leerstoel en hebben betrekking op onderwijs, onderzoek en de platformfunctie.

Onderwijs

Beide hoogleraren hebben hun expertise gedeeld via workshops, lezingen, moderatie en expert meetings, zowel georganiseerd door het CAOP als door verschillende andere instanties.

Onderzoek

Beide hoogleraren hebben het afgelopen jaar onderzoek verricht. Naar aanleiding daarvan zijn meerdere artikelen verschenen in boeken, tijdschriften en in de media.

In 2015 is een promovendus aangesteld die onderzoek doet naar het thema flexibele arbeidsrelaties in het onderwijs. De AiO is formeel aangesteld bij de Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt, en draagt bij aan de kennisagenda van de hoogleraren.

Activiteiten vanwege de platformfunctie

De leerstoel vervult een onderzoekrol en een platformfunctie voor kennisuitwisseling en kennisverspreiding op het terrein van de onderwijsarbeidsmarkt. In samenwerking met het CAOP maar ook met andere kennisinstellingen worden bijeenkomsten georganiseerd die van belang zijn voor de kennisdeling en uitwisseling tussen wetenschap, beleid en praktijk.

"Onderwijs aan het werk. Analyses, feiten en visies over werken in het onderwijs"

Op 30 mei 2018 heeft de Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt de publicatie "*Onderwijs aan het werk. Analyses, feiten en visies over werken in het onderwijs*" gepubliceerd. De hoofdthema's van de publicatie zijn de basis voor de programmering van de kennisactiviteiten in collegejaar 2018-2019:

I - Arbeidsmarkt voor leraren

II - Leraarschap

III - Arbeidsverhoudingen in het onderwijs

IV - Arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden in het onderwijs

V - Professionalisering in het onderwijs

VI - Productiviteit en mobiliteit in het onderwijs

In 2018 werden op onderstaande thema's gezamenlijke expertmeetings georganiseerd en bijgedragen aan langer lopende projecten:

Loopbaanpaden (van leraren in het vo), expertmeeting 20 februari 2018

"Onderwijs aan het werk", openbaar congres en aanbieden gelijknamige publicatie – 30 mei 2018

Lerarentekort en zij-instroom, expertmeeting 18 september 2018

Arbeidsverhoudingen publieke sector, consequenties voor sector onderwijs, expertmeeting 27 november 2018

Anders werken, anders organiseren in het onderwijs, expertmeeting 12 december 2018

Netwerken

In het kader van het ontwikkelen van de kennisfunctie en het netwerk onderhoudt de leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt contacten met verschillende organisaties zoals:

- Kenniscentrum CAOP en het daaraan gelieerde CAOP Onderzoek
- De andere door het CAOP ondersteunde leerstoelen
- Verschillende directies bij het ministerie van OCW
- Research Institute for Flexicurity, Labour Market Dynamics and Social Cohesion at Tilburg University / Tilburg Law School waar de leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt is ondergebracht, sinds november 2018: de afdeling Sociaal recht en sociale politiek van Tilburg Law School.
- Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt van de School of Business and Economics (SBE) van de UM, en in relatie hiermee ook de Academische Werkplaats Onderwijs
- Institute for Transnational & Euregional Cross Border Cooperation & Mobility (ITEM) van de Faculty of Law aan de Universiteit Maastricht
- TIAS School for Business and Society van de UvT en TUE
- Onderwijsraad
- Inspectie van het Onderwijs
- SER, CPB en andere onafhankelijke adviesorganen
- Onderzoeksinstituten als Regioplan, Ecorys, TNS Nipo, Centerdata, IVA Onderwijs en het Welten-instituut (Onderzoekscentrum voor leren, doceren en technologie) van de Open Universiteit
- Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)
- PO, VO en MBO Raad
- De vakorganisaties en beroepsverenigingen van docenten
- Expertisecentrum NEIMED over demografische transitie van de Open Universiteit en Zuyd Hogeschool
- NIDI
- het Amsterdams Instituut voor Arbeidsstudies (AIAS)
- De afdeling Life Long Learning en de faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen
- Het lectoraat Beroepsonderwijs van de Hogeschool Utrecht en het Expertisecentrum Beroepsonderwijs, echo

Overig

De hoogleraren verzorgen ook individueel lezingen, interviews, publicaties, dragen bij aan onderzoek, publiceren in dagbladen en vakbladen en delen op andere manieren kennis, ook via social media. Zij worden veelvuldig geraadpleegd door bijvoorbeeld ministeries, beroepsverenigingen en andere kennisinstellingen.

Met de onderzoekadviseurs van het CAOP is overleg over mogelijkheden van (gezamenlijk) onderzoek. Er is uitwisseling van kennis op verschillende thema's van het vakgebied van de (onderwijs)arbeidsmarkt, methoden en technieken van onderzoek, etc. Het betreft onder meer de thema's waarover ook expertmeetings zijn verzorgd, zoals bijvoorbeeld 'Lerarentekort', 'loopbanen en professionalisering', 'Anders werken, anders organiseren in het onderwijs'.

Verslag prof. dr. Frank Cörvers

Frank Cörvers combineert zijn bijzondere leerstoel *Onderwijsarbeidsmarkt* met zijn rol als programmaleider *Menselijk Kapitaal in de Regio* en MT-lid bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) aan de UM (0,6 fte). Bovendien vervult hij de leerstoel *Demografische Transitie, Menselijke Kapitaal en Werkgelegenheid* aan de Universiteit Maastricht, (0,2 fte). Tot slot is hij toezichthouder aan Zuyd Hogeschool, waar ook enkele lerarenopleidingen worden aangeboden.

Het onderstaande overzicht betreft onderzoek, presentaties en media-uitingen van het afgelopen jaar die gerelateerd zijn aan de Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt. In veel van het arbeidsmarktonderzoek dat Cörvers uitvoert, is de onderwijsarbeidsmarkt een segment van de publieke sector waaraan hij in het kader van de leerstoel extra aandacht besteedt.

Publicaties

Cörvers, F., & van der Meer, M. (2018). *Onderwijs aan het werk – 2018: Analyses, feiten en visies over werken in het onderwijs*. Tilburg: CAOP.

Cörvers, F. (2018). Push and pull factors in recruitment, selection and retention of teachers in remote areas. Paper presented at The 16th ISISA Islands of the World Conference, Leeuwarden/Terschelling, Netherlands.

Lezingen

Push and pull factors in recruitment, selection and retention of teachers in remote areas, Paper presented at The 16th ISISA Islands of the World Conference, Leeuwarden/Terschelling, 10-14 June 2018

Media

Het lerarentekort: alle hens aan denk, Podium - platform voor het primair onderwijs, december, blz. 4-6

'Er kan best een tandje bij', BNR Nieuwsradio, 11 oktober

Dag bedrijfsleven, hallo onderwijs, Financieele Dagblad, 6 oktober

Betere vooruitzichten schoolverlater, rtvmaastricht, 10 september

'Zet werknemers parttime in als docent techniek', Financieele Dagblad, 18 juni

Nieuwe cao voor basisonderwijs: lerarsalarissen stijgen, maar nieuwe stakingen zijn niet uitgesloten, De Volkskrant, 6 juni

Toelatingstoetsen 'een flop'? Pabo HR vindt van niet, Profielen, 4 juni

Strengere toelatingstoetsen pabo verergeren lerarentekort, De Volkskrant, 1 juni

Strengere selectie leidt niet tot betere pabo-studenten, VOS ABB, 1 juni

Zijn toelatingstoetsen PABO een flop?, NPO Radio 1, 1 juni

Strengere toelating pabo leidt niet tot betere studenten, NOS, 1 juni

Hogere eisen, maar pabo trekt geen slimmere scholieren, Punt.avans, 1 juni

Toelatingstoetsen zorgen niet voor betere leraar, Trouw, 1 juni

Strijd om leraar verhardt: 'tekort brengt kwaliteit van onderwijs in gevaar', Algemeen Dagblad, 28 mei

Basisscholen blijven staken, wat is plan B, Het Financieele Dagblad, 1 mei

Docenten en de centen, De Volkskrant, 14 april

Veel landen kampen met lerarentekorten, NRC Handelsblad, 13 februari

Willen ze wel écht meer dagen werken?, NRC Handelsblad, 27 januari

Verslag prof. dr. Marc van der Meer

Marc van der Meer is bijzonder hoogleraar Onderwijsarbeidsmarkt sinds 1 maart 2013. Hij is tevens als onafhankelijk wetenschappelijk adviseur in deeltijd aangesteld bij de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs-Bedrijfsleven (S-BB), voor 0,4 fte.

In dit verslag worden de belangrijkste externe activiteiten gemeld. Van diverse activiteiten zijn regelmatig ook verslagen, brochure of video's gemaakt. Op deze wijze is de platformfunctie van de leerstoel verder verstevigd.

Publicaties

Onderzoeksaanvraag

In najaar 2018 is een dubbele onderzoeksaanvraag gehonoreerd voor de opzet van a. een Onderzoekswerkplaats en b. een Community of Practice, beiden met het thema 'Gepersonaliseerd leren met ict'. Belangrijkste partners; Kenniscentrum Leren met ICT (Marijke Kral en Pierre Gorissen HAN); ROC de Leijgraaf (John Schobben); en een groot aantal mbo-scholen. Bij de CoP is ook Kennisnet en Sambo-ICT van de MBO Raad een samenwerkingspartner. Het project loopt tot najaar 2020.

Boekpublicatie

Cörvers, F., & van der Meer, M. (2018). *Onderwijs aan het werk – 2018: Analyses, feiten en visies over werken in het onderwijs*. Tilburg: CAOP, 500 pp.

Eigen bijdragen in dit boek over:

- Introductie (met Frank Cörvers, Ruud van der Aa en Mariëtte Amsing)
- Loonnormen in het primair onderwijs (met Hans Schwarz en Mariëtte Amsing)
- Beroepsdeelmarkten; wiskunde, Nederlands, aardrijkskunde (met Ruud van der Aa en Deborah van den Berg)
- De toekomst van het onderwijs (2025 versus 2032)
- De toekomst van het (v)mbo techniek (met Adri Pijnenburg)
- Opleidingsroutes naar het mbo (met Linda Medendorp)
- De betekenis van het Nationaal onderwijsakkoord (met Nadir James)
- De universitaire arbeidsmarkt (met Mariëtte Amsing en Ton Wilthagen)

Marc van der Meer en Ellen Verheijen, *De blik van buiten, de kennisinfrastructuur in het middelbaar beroepsonderwijs*, 's-Hertogenbosch: ebo, 140 pp.

Rapporten

Marc van der Meer, Leo Dubbeldam, Marlie van Santvoort en Alwin Groen (2018), *Toerusten en innoveren. Middellange termijn advies voor de SER Brabant*, 's-Hertogenbosch: Brabant Advies, 28 mei 2018. Aangeboden aan gedeputeerde Bert Pauli, mede namens Hogescholen, Universiteiten en Mbo in N-Brabant.

Ton Wilthagen, Marc van der Meer, Nuna Zekic en Mariëtte Amsing (2018), *Een flexicurity-perspectief op de universitaire arbeidsmarkt*, Den Haag; Sofokles, intern rapport.

Artikelen/ hoofdstukken

Marc van der Meer, *Leren weten wat werkt- de nog niet gekende ambities om de professionele cultuur te verbeteren in het Amsterdamse mbo*, Essay voor de gemeente Amsterdam, opgenomen in de derde voortgangsrapportage aan de gemeenteraad, pp.15-20, 2018.

Marc van der Meer en Dominique ter Steege, *In de beschutte publieke ruimte. 50 jaar Nederlandse vereniging voor arbeidsverhoudingen*. Concept artikel, voor Nederlandse Vereniging van arbeidsverhoudingen. 12 oktober 2018. Tevens is achtergronddocument opgesteld 125 pp.

Maurice van Heumen en Marc van der Meer, *Tasten in het duister- een beknopt narratief over de bouwopleiding en de transitie naar een duurzame economie*, in Adri Pijnenburg en Maurice Ambaum, *Energietransitie en de impact op het (technisch) (v)mbo beroepsonderwijs*, 2018, pp.61-65.

Marc van der Meer, *Docenten en publiek-private samenwerking*, in publicatie van Katapult, 6 juni 2018.

Media overzicht

- Interview in SER Magazine, met Marlie van Santvoort, december 2017-januari 2018.
- Verslag in Scienceguide van georganiseerd discussie over de positie van het mbo in het maatschappelijke debat over onderwijs, 1 februari 2018. Mede naar aanleiding van de collectie met essays en het bestuursakkoord mbo.
- Portret in het blad van de samenwerkende O&O-fondsen, 6 april 2018.
- NOS Journaal, 20 uur, bijdrage over mbo-studenten, 11 mei 2018.
- Marc van der Meer. Brabants Dagblad opiniestuk, 'Vernieuwing arbeidsmarkt hard nodig' 4-8 juni 2018. Integraal overgenomen in Brabants Dagblad/ De Stem; Helmonds Dagblad; Eindhovens Dagblad.
- Brabants Dagblad bespreking rapport Toerusten en Innoveren, overgenomen in de Gelderlander, Helmonds Dagblad; Eindhovens Dagblad, 2-3 juni 2018.
- Algemeen Dagblad, Bijdrage over lange termijn visie mbo, 27 augustus 2018.
- Film over de overlegeconomie, met oa. W.Koolmees, M. van der Meer, P.H.Donner, L. de Waal en J.Mooren, genaakt door SBI in Doorn.
- Brochure en diverse filmpjes over practoraten (www.iedermboeenpractoraat)

Losse artikelen

- Marc van der Meer en Ellen Verheijen, Versterk de kennisinfrastructuur in het beroepsonderwijs, *Scienceguide*, 15 maart 2018
- Marc van der Meer, Jorick Scherens en Ronald Stevens, Practoraten zijn een impuls voor de onderwijskwaliteit, *Scienceguide*, 21 juni 2018.
- Marc van der Meer, Samenwerken van de O&O-fondsen, *in Zeggenschap*. Juni 2018
- Plus vier keer per jaar een boeksignalement in Zeggenschap.

Lezingen/ inleidingen (selectie)

- Inleiding ROC A-12, Velp, 8 januari 2018.
- Workshop narratief verwantwoorden, ROC van Amsterdam, 8 februari 2018.
- Inleiding landelijke zorgconferentie, Consortium voor beroepsonderwijs, februari 2018.

- Workshop denktank, Verbinding met het werkveld, Hogeschool van Amsterdam, 14 maart 2018.
- Afscheidsrede bij vertrek van René van Gils, voorzitter van Graafschap College, 20 maart 2018.
- Inleiding 'Teacher in the lead programma', Min OCW, Den Haag, 21 maart 2018.
- Lezing. Samenwerking van O&O-fondsen, Stichting van de arbeid, in SER-gebouw, Den Haag, 6 april 2018.
- Inleiding regionale ecosystemen. Leeuwenborg, Graafschap, Leijgraaf, Maastricht, 26 april 2018.
- Reflectieve lezing. Toekomst van het economische beroepsonderwijs, Rotterdam, Albeda college/ In-Holland, 28 mei 2018.
- Inleiding landelijke techniekconferentie, Consortium voor beroepsonderwijs, 1 juni 2018.
- Inleiding over leven lang ontwikkelen, Management team HAN, Nijmegen, juni 2018.
- Inleiding en discussie sectorkamer Voedsel, groen, gastvrijheid, 14 juni 2018.
- Inleiding en workshop, Narratief verantwoord, ROC de Leijgraaf, 19 juni 2018.
- Inleiding Eindhoven, Werk voor elkaar conferentie, 4 juli 2018.
- Reflectie samenwerking in beroepskolom (v)mbo-techniek, Groningen, 9 juli 2018.
- Lezing Toerusten en innoveren, Brabants Besten, Schijndel, 13 september 2018.
- Lezing voorafgaand aan de troonrede, CAOP, 17 september 2018.
- Inleiding Lelystad Next Level, 26 september 2018.
- Inleiding, World Skills, 16 oktober 2018
- Inleiding over publiek private samenwerking in het HBO, Zestor, Wassenaar, 2 november 2018
- Inleiding toekomst van het economische beroepsonderwijs, Doetinchem, Graafschap college, 7 november 2018.
- Inleiding toekomst van het economische beroepsonderwijs, Stichting Praktijk Leren Amersfoort, 14 november 2018
- Inleiding over strategisch personeelsbeleid, PO Raad, 29 november 2018
- Inleiding en dubbele workshop bij conferentie over Energietransitie en de impact op het (technisch) (v)mbo beroepsonderwijs, PSV-stadion 9 november 2018
- Lezing algemene vergadering CNV Connectief, Nijkerk, 21 november 2018
- Masterclass MBO Rijnland, 21 november 2018
- Lezing en workshop: organisatieculturen in Handel en mode, BTG, Leeuwarden, 22 november 2018
- Interne lezing over de toekomst van de A&O-fondsen, Den Haag, CAOP, 6 december 2018

Internationaal:

Seminar Personnel Management. Paper over teacher labour market. Tilburg, 25 mei 2018.

Conferentie: Corporatism during the Crisis- The Crisis of corporatism', MZES. Mannheim 5-7 september 2018. Inclusief paper samen met prof. Anton Hemerijck

Conferentie: ontmoeting arbeidsverhoudingen in Nederland en Vlaanderen IREC-conferentie KU Leuven. Georganiseerd met prof. Valeria Pulignano en prof. Frank Hendrickx, september 2018

Governance

- Lid Raad van Toezicht Esprit Scholen, voorzitter Commissie kwaliteit, onderwijs en governance, Amsterdam
- Lid Raad van Advies Consortium Beroepsonderwijs
- Lid College van Advies, SVO Vakschool
- Voorzitter Nederlandse Vereniging voor Arbeidsverhoudingen
- Adviseur Stichting 'Ieder mbo een practoraat'
- Honorary fellow Amsterdams Instituut voor Arbeidsstudies
- Adviseur bestuur 'Techniek en vakmanschap'
- Lid projectgroep Lelystad Next level, onderwijstafel
- Adviseur Human Capital Agenda, Helmond
- Adviseur MBO-agenda gemeente Amsterdam

Twitter: @marcvdrmeer

Website: marcvandermeer.org